

UN EXEMPLE DE MALNOMS EVENTUALS EN UN DOCUMENT DELS ANYS 1577-1657: ELS NOMS D'OFICI

Anna-Maria CORREDOR PLAJA

L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer els noms d'oficis que apareixen anotats en un document dels segles XVI-XVII: l'interès que presenta aquesta llista prové del fet que alguns d'aquests noms són emprats avui en dia com a renoms i, alhora, poden funcionar com a noms comuns amb unes connotacions diferents de les que tenien originàriament.

1. El nom d'ofici en l'estructura apel·lativa

La font consultada és un llibre de baptismes de la parròquia de Pals corresponent al període 1577-1657, en el qual es troben registrats 56 noms d'oficis diferents. En aquest document, el nom d'ofici apareix generalment després del cognom, mai precedit de determinant, i com si es tractés d'un segon cognom. Rarament hom troba l'estructura: prenom + nom d'ofici (*Antoni Sarrador*: en aquest cas, es tracta evidentment d'un nom d'ofici que s'ha convertit en cognom). També rarament hom troba algun cas de vacil·lació entre nom d'ofici i cognom: un *Joan Geli farrer* consta en una ocasió com a *Joan Ferrer Geli* i també com a *Joan Ferrer Geli blanquer*: en aquest darrer cas hi hauria un doble cognom¹ precedint el nom d'ofici. Així doncs, l'estructura habitual que hom troba en la font consultada és: prenom + cognom + nom d'ofici.

Tenint en compte aquesta estructura en què o el prenom o el cognom ja funcionen com un element diferenciador, hom pot dir que el nom d'ofici, en el document esmentat, apareix com un afegitó, és a dir, com un element que s'incorpora a l'estructura apel·lativa, la qual completa aportant una informació suplementària referida a la dedicació professional de l'individu. Per tant, el nom de l'ofici forma part de l'estructura apel·lativa, com si es tractés d'un segon cognom, i no cal atribuir-li cap més finalitat que la d'informar. Considerant això, no sé fins a quin punt es pot parlar de malnomenació, cosa ben diferent seria que el nom d'ofici anés precedit d'un determinant: article determinat, àlies, etc.²; és per aquesta raó que he preferit considerar el conjunt de noms d'ofici de la font consultada com a eventuals malnoms.

1 Cal pensar que l'ús del doble cognom encara no és gaire habitual en aquesta època.

2 Vegeu, per exemple, els nom d'ofici a la llista de *renoms o malnoms* realitzada per Moreu-Rey (1991) a partir d'un document del 1553.

2. L'evolució del nom d'ofici en renom

Escriu Moreu-Rey (1981, p. 123) que dins del conjunt dels sobrenoms, els noms d'ofici representen una quarta part del total. Així doncs, els noms d'ofici, noms comuns al document esmentat, poden esdevenir antropònims, i per això només cal trobar-los utilitzats com a noms propis (digueu-ne malnoms, renoms, motius o sobrenoms) podent substituir, per tant, el prenom i cognoms d'un individu: en aquest cas, el nom d'ofici va precedir d'article, si és un renom individual, i de *ca* més article si es tracta d'un renom col·lectiu. Diversos renoms actuals de Pals (individuals o col·lectius) tenen el seu origen en l'ofici que ha estat practicat, més o menys remotament, a la família; heus aquí una llista dels que ja es troben esmentats entre els anys 1577 i 1657: barber (1626): Can Pepito Barber; baster (1577): el Baster (i cal Baster); carreter (1577): la Rosita Carretera; cisteller (1631): la Cistellera; corder (1596): en Mingo Corder (i cal Corder); esparter (1652): ca l'Esparter; ferrer (1577): can Julià Ferrer; mercader (1586): can Mercader; missatger (1586): el Missatger; moliner (1618) i molinera (1630): la Lolita Molinera; pagès (1577) i pagesa (1626): la Pagesa; paraire (1577): el Paraire (i cal Paraire); pastor (1629): en Ramon Pastor; sastre (1579): cal Sastre; serrador (1578): cal Serrador; teixidor (1577): cal Teixidor.

Els noms d'ofici, en evocar una activitat més o menys familiar, poden ser considerats, en general³, com un exemple de renoms no pejoratius. Ara bé, els noms d'ofici poden tenir també d'altres connotacions: quan diem que aquell és "baster" (o "bastera"), no estem al·ludint a l'ofici, sinó a una sèrie d'elements (trets físics o d'altres) que caracteritzen la nissaga de cal Baster: en aquest cas, el nom d'ofici ja no funciona com a antropònim, sinó com a nom comú, és a dir, que el renom ha recuperat la seva condició gramatical de nom comú, enriquit, però, amb unes connotacions que li donen un sentit específic i diferent del que tenia originàriament.

3. Conclusions

Un cop analitzat el corpus dels noms arreplegats, cal fer les observacions següents:

El conjunt dels oficis esmentats dóna una visió aproximativa del panorama laboral de l'època: observant el nombre d'ocurrències registrades per a cadascun dels oficis, ens adonem que els més freqüents eren els relacionats amb les feines del camp: pagesos, bracers i treballadors. La presència notable de pescadors ens revela que a Pals i rodalies hi havia hagut una certa activitat marinera. La presència també prou important de mercaders, negociants i traguiners manifesta que hi havia una activitat comercial evident. Notaris, però també ferrers, blanquers, fusters, sabaters, teixidors, paraïres... sovintegen. Tot plegat, ajuda a fer-se una imatge del que seria un mapa social del moment.

³ Em ve a la memòria l'exemple d'*el Rellotger*, anomenat així no per haver-hi hagut l'ofici a la família sinó perquè sempre vol ser tan puntual i tan matemàtic.

Un altre aspecte a remarcar és que rarament s'anotava l'ofici o l'ocupació de la dona, de vegades ni el cognom. No obstant això, al document apareixen 11 pàgines, 1 llevadora, 1 molinera i 1 teixidora.

Des d'un punt de vista lingüístic, hem vist com el nom d'ofici, nom comú, pot esdevenir antropònim, és a dir, nom propi, i a partir d'aquí, pot tornar a recuperar la seva condició primera de nom comú amb unes connotacions particulars que no tenen res a veure amb la pràctica d'un ofici concret.

Finalment, des del punt de vista de l'Antroponímia, el llistat d'oficis, permet d'explicar una part dels renoms actuals, noms amb identitat pròpia i que ens eviten de pronunciar prenom i cognoms.

ANNEX: Llista dels noms d'ofici anotats, ordenats segons la freqüència amb què apareixen:

Pagès (algun cop pagès blanquer o pagès joer), 1577, 470 + 11 pàgines; bracer, 1577, 187; treballador, 1586, 123; pescador, 1586, 79; ferrer (algun cop ferrer blanquer), 1577, 65; blanquer, 1577, 53; joer, 1577, 42; notari (algun cop notari reial), 1577, 39; mercader, 1586, 38; negociant, 1589, 37; sabater, 1586, 35; traginer, 1578, 32; sastre, 1579, 31; teixidor (de vegades precisant si és de llana o de lli), 1577, 25 + 1 teixidora; moner, 1586, 23; procurador (algun cop procurador reial), 1593, 21; fuster, 1577, 20; carnisser, 1586, 19; moliner, 1618, 18 + 1 molinera; cirurgià, 1593, 17; baster (algun cop baster negociant), 1577, 16; paraire, 1577, 15; carreter, 1577, 12; mestre de cases, 1578, 12; serrador, 1578, 11; botiguer (algun cop botiguer de teles), 1593, 9; estudiant, 1594, 7; nunci, 1595, 6; assaonador, 1577, 5; palafraner, 1585, 5; barriler, 1629, 4; mestre d'aixa, 1637, 4; metge, 1577, 4; mestre d'escola (o mestre d'estudi), 1577, 4; serraller, 1618, 4; hospitaler, 1595, 3; mariner, 1589, 3; marí, 1593, 2; merxant, 1593, 2; picapedrer, 1587, 2; missatger, 1586, 2; barber, 1626, 1; calderer, 1631, 1; capità d'infanteria, 1654, 1; cisteller, 1631, 1; corder, 1596, 1; corredor, 1578, 1; esparter, 1652, 1; llevadora, 1646, 1; monger, 1595, 1; mosso, 1624, 1; oller, 1621, 1; padrinyaler, 1586, 1; pastor, 1629, 1; retorcedor de llana, 1589, 1; sombrerer, 1638, 1.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- ALBERCH, R. (et alii) (1984): *Gremis i oficis a Girona*. Girona: Servei de Publicacions de l'Ajuntament.
- CORREDOR PLAJA, A.-M. (1989): "L'Onomàstica a través dels registres parroquials. Baptismes a Pals (Empordà): 1577-1657". I. Els cognoms": *O.B.I.* nº XXXVI (pp. 8-13).
- CORREDOR PLAJA, A.-M. (1992): "Els motius de Pals (Baix Empordà): algunes consideracions, seguides d'una classificació semàntica": *O.B.I.* nº XLIX (pp. 487-495).
- MOLL, F. de B. (1982): *Els llinatges catalans*. Mallorca: Ed. Moll.
- MOREU-REY, E. (1991): *Antroponímia. Història dels nostres prenom, cognoms i renoms*. Barcelona: Publicacions de la Universitat, col. "Estudi General". (Article: "Antroponímia del 1553 (Principat de Catalunya)", pp. 121-131).
- MOREU-REY, E. (1981): *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Barcelona: Ed. Millà, col. "Llengua viva-4".